

Janusz Mastalski

Wymiary pedagogizacji w katechezie dorosłych

Studia Theologica Varsaviensia 47/1, 69-80

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JANUSZ MASTALSKI PAT

WYMIARY PEDAGOGIZACJI W KATECHEZIE DOROSŁYCH

W Dyrektorium Katechetycznym Kościoła Katolickiego w Polsce można przeczytać istotne przypomnienie, że „nadrzędny cel katechez – komunია z Jezusem Chrystusem – jest osiągany poprzez realizację celów cząstkowych i pośrednich, związanych z sytuacją, w jakiej żyją i wzrastają konkretni adresaci katechez. Stąd wynika pilna potrzeba, aby w oparciu o nadrzędny cel katechez programy katechetyczne Kościoła w Polsce formułowały szczegółowe cele katechez dorosłych, młodzieży i dzieci, korygowały już istniejące, przystosowując je do aktualnej sytuacji duszpasterskiej. Powyższy postulat odnosi się również do formułowania i określania edukacyjnych celów nauki religii w szkole i celów katechetycznego duszpasterstwa w parafiach”.¹ Niewątpliwie, katecheza dorosłych jest tym wymiarem posługi Kościoła, która w ostatnich latach nie odnosi spektakularnych sukcesów. Co więcej, coraz częściej z różnych względów jest zaniebdywana, a nawet spychana na margines. A przecież „w ostatnich latach intensywniej zmienia się mentalność Polaków. Religijność wydaje się mieć niewielki wpływ na kształtowanie zasad i modeli życia społeczno-gospodarczego. Poważnym problemem jest osłabienie etosu pracy. Rodząca się konkurencja i dążność do sukcesu gospodarczego powodują nieraz, że środowisko pracy staje się coraz bardziej brutalne. Bezkrytyczne przyjmowanie obcych wzorów kultury powoduje rosnący konsumizm i utylitaryzm życiowy”.² Uzasadniony więc wydaje się pogląd, że „złe się dzieje, jeśli praca duszpasterska z dziećmi i młodzieżą kwitnie w parafii, natomiast dorośli członkowie ludu Bożego nie są dostrzegani”.³

¹ DK 22.

² *Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego*, n. 26, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 73.

³ P. Tomasik, *Charakterystyka Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*, w: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji*, pr. zb., Kraków 1999, s. 55.

WAŻNOŚĆ KATECHEZY DOROSŁYCH

Nie można zapominać, iż katecheza dorosłych ma ogromne znaczenie dla procesu ewangelizacyjnego, bowiem do jej zadań należy:

- popieranie formacji i dojrzewania w Duchu Chrystusa zmar-twychwstałego za pomocą odpowiednich środków (pedagogia sakra-mentalna, dni skupienia, kierownictwo duchowe);
- wychowywanie do właściwej oceny zmian społeczno-kulturo-wych naszego społeczeństwa w świetle wiary;
- wyjaśnianie dzisiejszych problemów religijnych i moralnych;
- wyjaśnianie relacji, jakie zachodzą między działaniem docze-snym i działaniem eklezjalnym;
- rozwijanie racjonalnych podstaw wiary;
- formowanie do przyjęcia odpowiedzialności w misji Kościoła i do umiejętności dawania świadectwa chrześcijańskiego w społe-czeństwie.⁴

Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce moc-no podkreśla, iż „wychowanie katechetyczne winno również korzy-stać z osiągnięć świeckiej teorii wychowania, ponieważ formacja chrześcijańska budowana jest na formacji ludzkiej. Jednakże w korzy-staniu ze świeckich rozwiązań wychowawczych należałoby zachować szczególną ostrożność, badając zarówno ich filozoficzne podstawy, jak i wychowawcze skutki wysuwanych propozycji”.⁵ Niewątpliwie, istotne znaczenie w procesie wychowywania dorosłych, a w szczegól-ności rodziców, ma pedagogizacja, która w ostatnich latach przeżywa dość duży kryzys. Związany jest on z jednej strony z chronicznym brakiem czasu odczuwanym przez dorosłych, a z drugiej – niechęcią do form manipulacji doktrynalnej rodziców, jaka miała miejsce przed 1989 rokiem po szyldem: pedagogizacja rodziców. Jednak we współ-czesnym świecie, w którym konsumpcjonizm, relatywizm moralny, a także postępująca anomia społeczna stają się zjawiskami powszechnymi, nie można sobie wyobrazić skutecznej katechezy dorosłych bez pedagogizacji.

⁴ DOK 175.

⁵ DK 38.

ISTOTA PEDAGOGIZACJI

Warto przypomnieć, że pedagogizacja dorosłych jest to działalność zmierzająca do stałego wzbogacania posiadanej przez nich potocznej wiedzy pedagogicznej o elementy naukowej wiedzy o wychowaniu dzieci i młodzieży, a także o autowychowaniu. Niewątpliwie, powinna ona dotyczyć przede wszystkim problematyki wychowawczej, ale także innych aspektów funkcjonowania społecznego, jak np. zagadnień prawnych czy zdrowotnych. Trzeba też pamiętać, iż dzięki szeroko zakrojonej pedagogizacji wiedza np. rodziców może się także wzbogacić o wiadomości dotyczące higieny, genetyki, psychologii rozwojowej i wychowawczej, socjologii, ekonomii oraz medycyny.⁶

Zatem celem pedagogizacji rodziców jest bezpośrednia i pośrednia pomoc w ich oddziaływaniach wychowawczych dzięki podniesieniu stopnia ich refleksyjności, wzbogaceniu świadomości pedagogicznej i przez to poprawienie funkcjonowania rodziny. Ważnym zadaniem pedagogizacji jest też kształcenie kultury pedagogicznej rodziców i innych osób zaangażowanych w proces wychowania.⁷

Pedagogizacja w ramach katechizacji dorosłych powinna więc realizować następujące zadania:

Przeciwdziałanie autoagresji wśród członków rodziny (np. alkoholizm, narkotyki, nikotynizm).

Przeciwdziałanie degradacji wartości (np. odpowiedzialności, ofiarności).

Przeciwdziałanie „panseksualizmowi” (współczesny człowiek jest bombardowany erotyką i pornografią w telewizji, Internecie czy billboardach).

Przeciwdziałanie desakralizacji (np. brak umiejętności zachowania się w kościele, rutynizacja praktyk religijnych).

Przeciwdziałanie rozpadowi rodziny (np. przypominanie o odpowiedzialności wszystkich członków rodziny za atmosferę w domu rodzinnym).

Przeciwdziałanie bezsensowi ogarniającemu coraz większą populację dorosłych (współczesny Polak coraz bardziej staje się smutny, nie ma gdzie wracać, brak mu perspektyw).⁸

⁶ A. Kubala, *Współpraca z rodzicami – nowe role, inne relacje*, „Życie Szkoły” 7(2001), s. 424n.

⁷ S. Kawula, *Pedagogizacja rodziców*, w: *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993, s. 581.

⁸ J. Mastalski, *Samotność globalnego nastolatka*, Kraków 2007, s. 548.

Drugą płaszczyzną zadań współczesnej pedagogizacji w ramach katechezy dorosłych jest zaspokajanie potrzeb domowników, którzy czują się coraz bardziej zagubieni. Do podstawowych zadań w tej płaszczyźnie należy zaspokajanie następujących potrzeb:

– Potrzeby akceptacji (współczesny dorosły nie czuje się akceptowany ani przez domowników, ani przez sąsiadów, ani nawet przez współpracowników).

– Potrzeby bezpieczeństwa (dom rodzinny nie jest dla wielu osób miejscem bezpiecznym).

– Potrzeby oparcia (wbrew pozorom, współczesny dorosły potrzebuje mistrza, autorytetu).

– Potrzeby samorealizacji (niestety, wielu dorosłych nie ma takiej możliwości).

– Potrzeby dodatkowej oceny (wbrew stereotypom można spotkać powiększającą się liczbę osób z kompleksami, co jest znakiem współczesnych czasów).

– Potrzeby miłości (człowiek współczesny potrzebuje gestów afirmacyjnych).⁹

Trudno nie zgodzić się z poglądem ks. R. Czekalskiego, który twierdzi, iż „mając na uwadze osoby dorosłe jako odbiorców katechetycznego aktu komunikacji, należy uwzględnić ich specyfikę i różnorodne uwarunkowania”.¹⁰ Powstaje jednak pytanie, w jaki sposób zrealizować powyższe cele i zadania. Jakie formy powinna przyjmować owa pedagogizacja? Wydaje się, że istnieją trzy obszary tego procesu: pedagogizacja małżeńska, rodzicielska oraz indywidualna.

PEDAGOGIZACJA MAŁŻEŃSKA

Niewątpliwie, „małżeństwo i zbudowana na jego fundamencie rodzina nie stanowią wyizolowanej społeczności. Egzystencja rodziny dokonuje się bowiem w szerokim kontekście życia społecznego i kościelnego”.¹¹ Stąd też pedagogizacja małżeńska nie może abstrahować od tej sytuacji. W tym obszarze oddziaływań pedagogicznych można odkryć kilka przestrzeni, w których katecheza dorosłych może odegrać ważną rolę.

⁹ Tamże, s. 549.

¹⁰ R. Czekalski, *Katecheza komunikacja wiary*, Płock 2006, s. 161.

¹¹ J. Stala, *Katecheza o małżeństwie i rodzinie w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Tarnów 2004, s. 38.

Pierwszą z nich jest ukazanie ogólnych psychopedagogicznych zasad budowania oraz zacieśniania wspólnoty, jaką jest małżeństwo. Trzeba pamiętać, że małżeństwo jest powołaniem i jako takie „nie może nie zakładać wyboru dobrze przemyślanego, wzajemnego zobowiązania przed Bogiem i stałego błagania o Jego pomoc poprzez modlitwę”.¹² Poprzez spotkania formacyjne przygotowujące do małżeństwa, a także propozycje uczestnictwa w grupach dla małżonków, katecheza dorosłych powinna być niejako „dopełniona” określonymi treściami z dziedziny psychologii, socjologii i pedagogiki. Są to więc takie zagadnienia, jak:

- zasady prowadzenia dialogu małżeńskiego w oparciu o szacunek i wzajemną miłość;
- formy i środki empatycznego podejścia do współmałżonka w celu kształtowania postawy dokonywania wyborów o zasadę: *my*, a nie *ja*;
- sposoby rozwiązywania konfliktów małżeńskich, a także ich skutecznego zapobiegania;
- promocja zdrowia poprzez ukazywanie form i sposobów wspólnego spędzania wolnego czasu;
- wychowanie do „hójnego rodzicielstwa” oraz zadań wynikających z obowiązków rodzicielskich;
- wskazywanie na obszary uczestnictwa małżonków w życiu Kościoła.

Drugą przestrzenią pedagogizacji małżonków jest niewątpliwie sfera własnej tożsamości. Benedykt XVI w kontekście zwiększającego się problemu rozwodów mówił: „Tak, mężczyźni i kobiety naszych czasów rzeczywiście są niekiedy ogołoceni i poranieni, znajdują się na poboczach dróg, którymi idziemy, i często nikt nie słucha ich wołania o pomoc, nie pochyla się nad ich cierpieniem, by im ulżyć i otoczyć opieką. W dyskusjach, często czysto ideologicznych, objęci są oni swoistą złą milczeniem. Tylko postawa miłości miłosiernej pozwala zbliżyć się do ofiar, by się nimi zaopiekować, pomóc im się podnieść i powrócić do normalnego życia”.¹³ Małżonkowie powinni poprzez sensowną pedagogizację otrzymać narzędzia pomocy tym, którzy borykają się z trudnościami. Należy zatem organizować spotkania z prawnikami i psychologami zajmującymi się problematyką małżeńską. Małżonkowie, uświadamiając sobie kim są, mają duże

¹² Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość. Prawda i znaczenie*, Łomianki 1996, s. 18.

¹³ Benedykt XVI, *Przemówienie do uczestników kongresu poświęconego pładze aborcji i rozwodów*, „L'Osservatore Romano” 5(2008), s. 27.

możliwości pomocy innym małżeństwom przeżywającym rozpad. W ten sposób realizują postulat ewangelizacyjnego charakteru chrześcijańskiego małżeństwa i rodziny.

Trzecią przestrzenią pedagogizacji małżonków jest sfera ich troski o wspólnotę rodzinną. Troska o tę wspólnotę jest zadaniem każdego członka rodziny. Dokonuje się ona poprzez pamiętanie o ważnych regułach sztuki małżeńskiego dialogu. A oto konkretne propozycje.

1. Trzeba pamiętać, że małżeństwo szczęśliwe to taki związek, w którym każdy jest sobą, choć staje się innym, bo coraz bogatszym wewnątrz i coraz bardziej włączającym się, dzięki współdziałaniu, w świat poprzez zmienianie tego świata czy to dzięki wychowaniu dzieci, czy też dzięki wspólnym dokonaniom.

2. Szczęście w małżeństwie nie polega na wielkich pragnieniach, ale na wspólnej realizacji zadań, które dają satysfakcję i zbliżają do celów ostatecznych, realizowanych ciągle, przez całe życie.

3. Jednym z podstawowych czynników zapewniających trwałość związku jest umiejętność przekraczania sytuacji konfliktowych. Decydującym czynnikiem dla owocnego przeżycia konfliktu jest wewnętrzna dyspozycja małżonków, skierowana na osiągnięcie pozytywnego celu w konflikcie, czyli tzw. dogadanie się.

4. Uczenie się jak być mężem lub żoną, a także jak radzić sobie z kontaktami intymnymi, jakie występują w małżeństwie, wymaga kwalifikacji oraz kompetencji interpersonalnych. Te z kolei zdobywane są przez całe życie. Małżeństwo więc posiada strukturę dynamiczną, w której małżonkowie ciągle uczą się siebie.

5. W wielu rozważaniach dla narzeczonych katolicyzm ukazuje tradycyjny, czyli hierarchiczny model małżeństwa. Stąd też wraz ze zmianami wzorców małżeńskich współczesne pary szukają alternatywnych rozwiązań, które dają większą swobodę. Nie można dać się wieść mirażom łatwej egzystencji pozamałżeńskiej.

6. W przypadku udanych małżeństw to nie uczucie jest jednak podstawowym czynnikiem trwałości. Dla udanego małżeństwa decydującą jest nie afekt, lecz pewien wspólny styl życia.

7. Właściwe zaangażowanie obojga rodziców w wychowanie dzieci ma najczęściej ważny skutek: umocnienie więzi małżonków.¹⁴

¹⁴ J. Mastalski, *Chrześcijanin wobec agresji w rodzinie*, Kraków 2006, s. 340-341.

PEDAGOGIZACJA RODZICIELSKA

Warto ukonkretnić obszary pedagogizacji rodziców, a także formy jej wprowadzania. Ma ona na celu wzbogacanie wiedzy rodziców na temat wychowywania dzieci o naukowe wiadomości z zakresu psychologii rozwojowej i wychowawczej, pedagogiki czy socjologii. Powinna ona odbywać się podczas spotkań rodziców z katechetą, który ma służyć kompetentną wiedzą dotyczącą rozwiązywania problemów dydaktyczno-wychowawczych konkretnego ucznia. Parafia w ramach pedagogizacji może także organizować odczyty, prelekcje, pokazy filmów, spotkania z zaproszonymi gośćmi i propagować fachową literaturę przedmiotu. Podczas spotkania katechetów z rodzicami ci ostatni powinni zapoznać się z ofertą szkoły oraz parafii i w miarę możliwości skorzystać z niej.¹⁵

Kolejną formą współpracy wychowawczej ze środowiskiem rodzinnym jest odwiedzanie dziecka w jego własnym domu. Wizyta taka powinna być zapowiedziana z odpowiednim wyprzedzeniem i zaplanowana. Indywidualne porozumienie z rodzicami, umożliwia nauczycielom (katechetom) wyjaśnienie zachowania się dziecka, poznanie jego skłonności, nawyków oraz stosunków panujących w domu. Przy okazji takiej wizyty doświadczony wychowawca może wiele zauważyć (warunki sanitarne, lokalowe, stosunek rodziców do potrzeb dziecka itp.).¹⁶ Niewątpliwie, taką formą pedagogizacji jest także wizyta duszpasterska (tzw. kołoda).

Pedagogizacja rodzicielska to także wspólne wyjazdy integracyjne organizowane przez parafię czy szkołę. Jest to świetna okazja do przekazania wiedzy z zakresu wychowania.

J. Mariański pisał w sposób dosadny, że „w sytuacji oddziaływania różnych środowisk społecznych i instytucji wychowawczych, upowszechniających różnicowanie hierarchii wartości i norm religijno-moralnych, wychowanie powinno prowadzić do kształtowania w wychowankach postawy krytycznej (właściwe ocenianie, decydowanie i postępowanie w sprawach moralnych i religijnych), a nie konformistycznej (bezrefleksyjne przystosowanie się do zbioru wartości i norm)”.¹⁷ Wydaje się, że ten postulat dotyczy także dorosłych,

¹⁵ Por. M. Libiszowska-Żółtakowska, *Różnorodność form współpracy z rodzicami*, „Życie Szkoły” 4(1978), s. 35n.

¹⁶ Por. I. Koterska, *Różnorodność form współpracy z rodzicami*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2(1977), s. 39n.

¹⁷ J. Mariański, *Socjalizacja religijna i moralna w rodzinie współczesnej – stan aktualny*

a pedagogizacja w ramach katechezy dorosłych może przyczynić się do bardziej skutecznego realizowania powołania do stawania się bardziej człowiekiem „dla”!

Kolejnym wymiarem pedagogizacji rodzicielskiej jest przestrzeń kultury. Arcybiskup S. Gądecki uważa, że „drogi dotarcia do osób dorosłych, szczególnie tych, którzy są pogubieni i nie utożsamiają się z parafią, winny prowadzić przez środowiska, z którymi osoby te się identyfikują: bądź to przez wspólnoty (np. kamienica, kluby, szpital, więzienie, matki z dzieckiem, rodzice dzieci pierwszokomunijnych, rodzice bierzmowanych, miejsca ludzkiej aktywności), bądź przez kulturę (przedszkole, szkołę, uniwersytet, świat kultury, media). Wszędzie tam, gdzie upada duch religijny, koniec końców upadnie także kultura, zaś przetrwanie narodu zależy w pierwszym rzędzie od poziomu jego kultury”.¹⁸ Stąd też źródłem pedagogizacji może być szeroko pojęta kultura, w której w sposób pośredni lub bezpośredni funkcjonują elementy katechezy dorosłych. Konkretyzując, są to następujące inicjatywy:

- dni kultury chrześcijańskiej, w których rodzice mogą odczytać na nowo model rodziny chrześcijańskiej;
- spotkania z autorami poradników wychowawczych;
- spotkania organizowane przez grupy parafialne (dziecięce lub młodzieżowe), w których rodzice uświadamiają sobie potrzeby swoich dzieci (np. przedstawienia teatralne);
- organizowanie bibliotek parafialnych posiadających literaturę z zakresu ogólnie pojętej familiologii;
- preferowanie muzyki chrześcijańskiej, w której szczególnie teksty piosenek stanowią źródło refleksji nad rodziną.

Jak więc widać, istnieje wiele przestrzeni, w których katecheza dorosłych zbiega się z pedagogizacją rodzicielską. Jest to o tyle ważne, że stan kultury pedagogicznej jest stosunkowo niski. Dotyczy to zwłaszcza świadomości roli ojca w wychowaniu dziecka, znajomości potrzeb dziecka, wiedzy na temat różnego rodzaju zagrożeń itp.

PEDAGOGIZACJA INDYWIDUALNA

Już w XVI wieku pisano: „W żadnym wieku nie powinieneś się wstydzić tego, czego nie wiesz, ponieważ zamięłowanie do nauk

i perspektywy, w: *Pedagogika pastoralna*, red. M. Marczewski, Lublin 2003, s. 123.

¹⁸ S. Gądecki, *Synod trwa*, „Przewodnik Katolicki” 23(2004), s. 25.

i zajmowanie się nimi nie ogranicza się do czasów szkolnych, lecz kończy się z życiem”.¹⁹ Pedagogizacja indywidualna, polegająca na wzroście własnych kompetencji poprzez permanentne zdobywanie wiedzy, stanowi ważny aspekt także katechezy dorosłych. Na jubileuszowej XXX Konferencji Generalnej UNESCO w Nairobi zdefiniowano nawet edukację dorosłych jako „całokształt formalnych i nieformalnych procesów kształcenia, niezależnie od treści, metod i poziomu, stanowiących przedłużenie lub dopełnienie wykształcenia uzyskanego w różnych szkołach. Jest to też kształcenie praktyczne, w wyniku którego dorosła część społeczeństwa rozwija swoje umiejętności, wzbogaca wiedzę, a także doskonali swoje zawodowe i techniczne kwalifikacje lub uzyskuje nowe. Ponadto dorośli wzbogacają życie osobiste i w pełni uczestniczą w socjalnym, ekonomicznym i kulturalnym rozwoju społeczeństwa”.²⁰ Katecheza dorosłych może w dużej mierze owej edukacji służyć poprzez wskazywanie na integralny charakter osoby ludzkiej oraz jej rozwój.

I tak, katecheza dorosłych może kierować poszczególne osoby w obszar edukacji zdrowotnej. Troska o swoją kondycję fizyczną jest niejako wpisana w podstawowe przykazania, którymi powinien kierować się człowiek wierzący. A kondycja zdrowotna jest w coraz gorszym stanie. Poszczególne osoby nie czują się bezpiecznie same ze sobą, mają problemy z nawiązywaniem interakcji, a przecież to zdrowy człowiek buduje funkcjonalną rodzinę. Można także powiedzieć, że XXI wiek wbrew pozorom jest okresem względnie promującym zdrowie. Istnieje bowiem specyficzny *paradoks ekologiczny*. Otóż, z jednej strony panuje moda na edukację prozdrowotną, a z drugiej funkcjonuje społeczne przyzwolenie na toksyczny styl życia. Ponadto w dobie walki z zanieczyszczeniami równocześnie obserwowana jest coraz większa nieporadność współczesnego człowieka z prowadzeniem życia ekologicznego, czyli symbiozy ze środowiskiem naturalnym.²¹ Katecheza dorosłych powinna odegrać w tym obszarze szczególną rolę, zachęcając do zmiany stylu życia.

Jan Paweł II nie ukrywał w swoim nauczaniu, iż „budowanie cywilizacji miłości wymaga wyraźnej i wytrwałej gotowości do poświęceń,

¹⁹ K. Przyszczypkowski, *Dorosły wobec edukacji*, w: *Zmiana społeczna a kompetencje edukacyjne dorosłych*, red. K. Przyszczypkowski, E. Solarczyk-Ambrozik, Koszalin 1995, s. 57.

²⁰ *Recommendation on the Development of Adult Education Adopted by the General Conference at its Nineteenth Session Nairobi 1976*, New York 1977, s. 2.

²¹ J. Mastalski, *Szkoła wobec wyzwań globalizmu*, „Wychowanie na co dzień” 7-8(2007), s. 2.

pragnienia, by otworzyć nowe drogi społecznego współżycia, przewyższając podziały i przeciwstawne sobie formy materializmu”.²² Aby tak się mogło stać, człowiek dorosły musi być coraz bardziej „panem siebie”. W dobie psychobójstwa wskazywanie na konkretne sposoby pracy nad sobą staje się fundamentalnym zadaniem tych, którzy troszczą się o kondycję psychiczną człowieka dorosłego. W katechezie powinny znaleźć się wątki dotyczące radzenia sobie z wieloma problemami natury psychicznej. Biblia ukazuje wielu bohaterów, którzy potrafiliby uporać się z konkretnymi problemami. Warto do nich sięgać, bo są to sprawdzone metody autowychowania.

Ogromnie ważnym obszarem indywidualnej pedagogizacji jest sfera duchowa. Trudno nie zgodzić się z poglądem, iż „tylko nauki teologiczne mogą odsonić najwyższe prawdy osoby i wezwania Bożego. Tylko one, a nie obserwacje psychologiczne, mogą potwierdzić prawdziwy szczególnie wybór dokonany przez Pana”.²³ Jednak zarówno psychologia, jak i pedagogika mają ogromne znaczenie w kształtowaniu religijności, która bazuje przecież na naturalnych dyspozycjach człowieka. R. Guardini pisał przed laty, iż „między dzieciństwem a wiekiem młodzieńczym można spotkać kryzys dojrzałości płciowej; między młodością a dojrzałym występuje kryzys doświadczenia (...), między wiekiem dorosłym a dojrzałością wchodzi się w kryzys uświadomienia sobie własnych ograniczeń (...), między dojrzałością a starością występuje kryzys wyobcowania”.²⁴ Człowiek dorosły przeżywa przynajmniej niektóre z tych etapów. Stąd też przy okazji katechezy dorosłych warto zaznajamiać odbiorców z regułami życia duchowego. Podanie psychopedagogicznych podstaw owocnej modlitwy, przeżywania w postawie dialogicznej Eucharystii czy efektywnego przygotowania się do spowiedzi świętej, stanowią podstawowe wymiary pedagogizacji indywidualnej. Istnieje przecież ogromny obszar psychologicznych prawidłowości, które pomagają ożywić życie duchowe człowieka. Wspierają one także w dynamicznym rozwoju życia modlitewnego. W ten sposób człowiek dorosły staje się bardziej ludzki, bowiem jak mówił Jan Paweł II, „wychowanie jest stawianiem się człowieka coraz bardziej człowiekiem”.²⁵

²² Jan Paweł II, *Orędzie na II Światowy Dzień Młodzieży*, w: *Wy jesteście moją nadzieją. Wybór wypowiedzi Ojca Świętego Jana Pawła II do młodzieży*, Warszawa 1991, s. 54.

²³ B. Goya, *Psychologia i życie konsekrowane*, Warszawa 2004, s. 16.

²⁴ R. Guardini, *Le eta della vita*, Milano 1987, s. 13.

²⁵ Jan Paweł II, *Przemówienie w siedzibie UNESCO* (Paryż 2 czerwca 1980), w: *Dziecko w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 1986, s. 39.

PERSPEKTYWY

Niewątpliwie, istotnym zadaniem każdej osoby ludzkiej jest „odczytanie siebie, swojego człowieczeństwa, równocześnie jako własny świat wewnętrzny i jako swoisty obszar bytowania z innymi i dla drugich”.²⁶ Katecheza dorosłych jest ważnym obszarem owego odczytania. Warto pamiętać, że „każda autentyczna katecheza jest chrystocentryczna (...), a ostatecznym celem katechezy jest doprowadzić kogoś nie tylko do spotkania z Jezusem Chrystusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębszej z Nim zażyłości”.²⁷ Wydaje się, że postulat ten jest ważnym elementem programu katechetycznego na XXI wiek. W dobie laicyzacji i „duchowości bez Boga” pedagogizacja towarzysząca katechezie dorosłych pozwala na budowanie swoistego „systemu immunologicznego” umożliwiającego obronę przed desakralizacją.

Ks. K. Misiaszek twierdzi, iż „wiarą (katecheza dorosłych) o tyle będzie posiadać swoje znaczenie, o ile postrzegana będzie w funkcji rozwoju całej osoby. Tylko bowiem dojrzała osoba, także w sensie religijnym (chrześcijańskim), może w pełni, twórczo i odpowiedzialnie podejmować zadania przemiany i doskonalenia dzisiejszego świata i Kościoła”.²⁸ Nie można zatem tych dwóch rzeczywistości rozdzielać. Katecheza dorosłych musi współwystępować wraz z pedagogizacją. Trudno więc nie zgodzić z cytowanym wyżej autorem, który uważa, iż „katecheza dorosłych nie może być izolowana od całego kontekstu działalności wychowawczej i pastoralnej wspólnoty chrześcijańskiej. Pozostaje ona w łączności z innymi funkcjami i formami profetycznego posłannictwa Kościoła. Najbardziej jednak ma dbać o pełny rozwój ludzki i chrześcijański, jak również wprowadzać w życie wspólnoty Kościoła, doskonalić ją oraz ukierunkowywać na powstawanie nowych wspólnot wiary”.²⁹

Katecheza dorosłych musi na nowo odzyskać swój blask, bowiem człowiek dorosły jest także wychowawcą. W dużej mierze od niego zależy, jakie będzie przyszłe pokolenie. Nie wolno o tym zapomnieć, koncentrując się na katechezie dzieci i młodzieży.

²⁶ Jan Paweł II, *List do młodych*, Kraków 1985, n 7.

²⁷ CT 5.

²⁸ www.katecheza.episkopat.pl/pomoce/Koncepcja_Misiaszek.doc (4.01.2009).

²⁹ Tamże.

Resume

Wymiary pedagogizacji w katechezie dorosłych

Pedagogizacja jest to działalność zmierzająca do stałego wzbogacania posiadanej przez dorosłych potocznej wiedzy pedagogicznej o elementy naukowej wiedzy o wychowaniu dzieci i młodzieży, jak i o autowychowaniu. Niewątpliwie, powinna ona dotyczyć przede wszystkim problematyki wychowawczej, ale także i innych aspektów funkcjonowania społecznego, jak np. zagadnień prawnych czy zdrowotnych. Katecheza dorosłych musi współwystępować razem z pedagogizacją. Nie może być izolowana od całego kontekstu działalności wychowawczej i pastoralnej wspólnoty chrześcijańskiej. Ma dbać o pełny rozwój ludzki i chrześcijański, jak również wprowadzać w życie wspólnoty Kościoła, doskonalić ją oraz ukierunkowywać na powstawanie nowych wspólnot wiary. Stąd też Autor proponuje trzy wymiary pedagogizacji: pedagogizacja rodzinna, pedagogizacja małżeńska oraz pedagogizacja indywidualna.

Dimensions of pedagogisation in adults catechesis

Pedagogisation means activity heading for constant enriching of adults' common pedagogical knowledge with elements of scientific knowledge about upbringing of children and youth, as well as about self-education. Doubtless, pedagogisation should first of all concern educational issues, but also other aspects of social functioning, e.g. law or health problems. Adults catechesis must coexist with pedagogisation. It cannot be isolated from entire educational and pastoral activity context of Christian community. It should care for entire human and Christian development, as well as for introducing in life of Church community, improve it and direct at formation of new faith communities. Therefore, the author proposes three dimensions of pedagogisation: family pedagogisation, matrimonial pedagogisation and individual pedagogisation.

Ks. Janusz Mastalski PAT